

Rom 5 - Innledning

Dette kapitlet består av to hoveddeler. I den første lovpriser Paulus de rettferdiggjortes salige tilstand, at de har fred med Gud og et sikkert håp om den evige herlighet. At de derved også får åpenbart hvilke velsignelser trengslene her i livet skal tjene til. Og alt sammen bare på grunn av Guds uendelige kjærlighet, som han viste mot oss i Kristus og hans forsoning, som gjør at de er fridd ut fra verden, og kan rose seg av Gud (v. 1-11). I den andre delen viser apostelen oss selve den store hovedhensikten i Guds store frelsesverk, når han stiller opp mot hverandre de to stamfedrene. Denne ene: stamfaren for synden og døden. Den andre: stamfaren for rettferdigheten og livet: Adam og Kristus. Han viser at loven på ingen måte tilintetgjør Guds store frelsesverk ved at den åpenbarer syndens makt. Men tvertimot opphøyer det, ved at rettferdigheten og nåden deretter virkelig blir stor for sjelene (v. 12-21).

Tidligere har Paulus vist at alle mennesker er under synd, at ingen kan rettferdiggjøres gjennom loven, men at vi rettferdiggjøres bare av nåde, ved troen på Kristus. Så understreker og opphøyer han her enda sterkere denne rettferdigheten ved tro, og taler nå om dens herlige frukter. Men her kommer han bare kort inn på dette, som han behandler mer utførlig i det åttende kapitlet. Her taler han særlig om hvor lykkelig de menneskene er, som er blitt rettferdiggjort ved tro. Slik begynner han:

Rom 5, 1-2

1 og 2: Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus. Ved ham har vi også ved troen fått adgang til denne nåde som vi står i. Og vi roser oss av håp om Guds herlighet.

Her nevner Paulus straks de to vesentligste følgene av at Gud gjenføder og rettferdiggjør et menneske: først evig nåde og samfunn med Gud allerede her i livet. Og videre: håpet om den herlighet Gud skal gi etter livet her på jorden. Paulus fortsetter den første delen av kapitlet med å tale om hvordan de troende kan rose seg av trengsler, av at Guds kjærlighet er utøst i våre hjerter, at Den Hellige Ånd er oss gitt, og at vi kan rose oss av Gud selv. Men dette er alt sammen bare naturlige følger av disse to store hovedskattene. Hvem er så det lykkelige menneske som eier alt dette? Det viser Paulus aller først. Han begynner slik:

Da vi nå er rettferdiggjort av tro. For det første merker vi oss at han sier ikke: Da vi nå har levd et best mulig liv, så vil ikke Gud kreve mer av oss, men gi oss sin nåde og fred. Nei, han sier først: "Da vi nå er rettferdiggjort". Vi må være helt og holdent rettferdige, dvs. fullkomne overfor Guds hellige lov. Noe mindre kan ikke tilfredstille Gud. Det har Paulus ettertrykkelig bevist i det foregående. I kap. 2: 13 og Gal 3: 10 uttaler han dette spesielt konkret. Videre sier heller ikke Paulus: Da vi nå selv er blitt slik vi bør være etter loven. Vi har etter hvert fått et hjerte og et helliggjort liv, så loven og samvittigheten ikke lenger anklager oss. Og på dette grunnlag er vi selv blitt rettferdige. Nei, Paulus sier: "Da vi nå er rettferdiggjort av tro". - Av tro, sier han. Altså rettferdige i en annens fullkommenhet. Hvordan det skjer, eller hva troen er, og hva det er troen lever på, det har han vist i forrige kapittel. Der sier han f. eks. i v. 5: "Den som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige ...", og i v. 25: "han som ble gitt for våre overtredelser og oppreist til vår rettferdiggjørelse".

Vi som er rettferdiggjort av tro, er altså mennesker som erkjenner at vi i oss selv er ugudelige, men har all vår trøst i "ham som rettferdiggjør den ugudelige". Som er fortapt med alt vårt eget strev med å omvende oss, ved vår anger, vår bønn og vår helligjørelse, men til slutt fant all vår rettferdighet i ham som døde og oppstod for oss, "han som for oss er blitt visdom fra Gud, rettferdighet og helligjørelse og forløsning" (1Kor 1: 30). Hvem du så måtte være, og hvordan du så måtte ha det - er du bare en av disse fattige, og har du bare all ditt hjertes trøst overfor synden, i Kristus, så er også du en av disse Paulus taler om her. Og alt det han roser seg av, det tilhører også deg (se kap. 4: 24).

Fred med Gud. Dette er den første store hovedskatten. "Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud", eller "hos Gud". Vi er kommet tilbake i hans nåde og samfunn. Krigen er slutt. Det er stiftet fred. Der er noen som tror det her tales om den indre freden, som en sjel får ved troen på syndenes forlatelse. Men slik det lyder i grunnteksten, ser vi at ordene "fred med Gud" her egentlig betegner det fredsforhold som oppstår mellom Gud og mennesker ved rettferdigjørelsen. Da oppheves den Guds vrede som hviler over dem som ikke tror på Sønnen (Joh 3: 36), og Guds evige vennskap og samfunn kommer på nytt til dem*.

[* eiränän poieistai echein, agein pros betegner det fredsforhold som stiftes mellom to parter som tidligere har vært i strid med hverandre. Verdslig lektyre dokumenterer også dette. Sammenlikn også om pros i Apg 2: 47, 24: 16. Hvis det menes sjelens indre fred, så står det enten konkret (kap. 8: 6, 14: 17, 15: 13), eller det heter "fred fra Gud" (kap. 1: 7), eller "Guds fred" (Fil 4: 7), osv. Men aldri som her: "fred med Gud". Her tales det altså om fredsforholdet mellom Gud og mennesker, som gjør at Guds vrede er opphørt (konf. v. 9). Ordet brukes også i samme betydning i Ef 2: 14-15. Men av dette fredsforhold med Gud må det alltid følge en indre fred i sjelen. Den førstnevnte og sistnevnte freden står derfor i samme forhold til hverandre som rettferdigjørelsen og helligjørelsen. (Olshausen, Meyer, Philippi m. fl.)]

Men troens øye ser jo nettopp dette, og dermed kommer en salig fred i sjelen, som er en av troens første frukter, og som sammen med rettferdigheten er noe av Guds rike i mennesket. Skrifter sier jo: "Guds rike er rettferdighet og fred og glede i Den Hellige Ånd" (Rom 14: 17). Derfor er også kongen i dette riket skildret som Melkisedek i Salem, dvs. rettferdighetens konge i fredens rike (se Heb 7). Altså følger selvsagt også hjertets fred, når en har fått "hans rettferdighet som blir til evig tid". Derfor har vi nok omkring dette bibelordet også lov å tale om den freden. Men vi må holde klart for oss hva teksten egentlig taler om: freden hos Gud, det guddommelige vennskap og samfunn, som gjør at han ser på den troende som sitt elskede barn som er kommet tilbake til ham (Luk 15: 20-24).

Også denne teksten viser at hvert menneske som ikke er blitt rettferdiggjort ved tro, er under Guds vrede og dødsdom. Mellom vreden og samfunn med Gud finnes det ikke noe ingenmannsland for noen som helst skapning. Er det sant, det apostelen sier, at bare de som er rettferdiggjort av tro, har fred med Gud, - ja så må konsekvensen være at den som ikke er blitt rettferdiggjort av tro, må være under Guds vrede, må stå i et krigs/kampforhold til sin Skaper. Og forholdet har sin bakgrunn i dette: Mennesket har falt fra Gud. Det har gjort opprør mot sin konge. Men denne synden, og alle de andre syndene dette mennesket bærer på, er nå utslettet i Stedfortrederens blod. Rettferdigheten som var krenket, er tilfredsstilt, og Gud selv er forsonet og står på nytt med farssinnet vendt mot alle mennesker. "Det var Gud som i Kristus forlikte verden med seg selv". "Vi ble forlikt med Gud ved hans Sønnens død, da vi var fiender".

Men saken er at så lenge de som er fiender ikke vil legge ned våpnene og vende tilbake i lydighet mot kongen sin, vende tilbake til hans fullbragte nådestol, så vil hans dom måtte hvile over dem. Legg merke til hvordan Jesus taler i Joh 3: "Så har Gud elsket verden at han gav sin Sønn, den enbårne", men han fortsetter: "for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv".

Men den som ikke tror, skal altså "fortapes", slik Jesus også tilføyer i v. 18: "Den som ikke tror, er allerede dømt, fordi han ikke har trodd på Guds enbårne Sønnns navn". Og i v. 36 sier døperen Johannes: "Den som ikke vil tro på Sønnen, skal ikke se livet, men Guds vrede blir over ham". Vi merker hvordan alt følger av tro eller vantro. Gud er forsonet. "Han gjengjelder oss ikke etter våre misgjerninger". Han lengter og ser etter sin fortapte sønn. Det er bare én ting som mangler: at han kommer tilbake. Paulus sier det slik: "Vi ber i Kristi sted: La dere forlike med Gud!". Det er bare dette som gjenstår.

Men hvis nå dette ikke skjer, at vi "kysser (dvs. hyller) Sønnen", da "blir han vred", "hans vrede blir opptent", og vi "går til grunne på veien" (Sal 2: 12). De grove og frekke synderne har selvsagt Guds vrede over seg. At "foraktere", som ikke har noe som helst bruk for Herren, har Guds vrede over seg, det forstår vi også lett. Men dette gjelder så langt fra bare dem. Nei, Skriften taler like klart om dom selv over det mennesket som er uroet og vekket opp til frykt for Gud, men likevel ikke flyr til nådestolen og søker rettferdigheten av tro, men i strid med hans ord innbiller seg at de skal kunne opprette skaden gjennom sin kristendom, skal kunne minske sin skyld og redusere Guds vrede. Slike faller under samme dom, om de så kjemper seg til døde i egne gjerninger. Alt er forgjeves, så lenge de ikke "gir seg inn under Guds rettferdighet" og "kysser (hyller) Sønnen", men bare strever med å opprette sin egen rettferdighet gjennom sin anger, sin tro, bønn, bibellesning, avhold osv. Alt er forgjeves. Den hellige Guds betingelser blir ikke tilfredsstilt. Deres kjærlighet til Gud blir aldri ekte, de elsker ham ikke fullkomment "av hele sitt hjerte". Det er ikke som det bør være med kjærligheten til sin neste. Det er alltid først og fremst seg selv. Det er ikke som det skal med renheten i hjertet, med oppriktigheten, de hater ikke syndene, osv.

Og det som verre er, de kjemper mot Guds evige utvelgelse (Ef 1: 4), kjemper mot Lammets ære, de "trår Guds Sønn under føtter og forakter paktens blod". Bare dette siste er jo nok til at de pådrar seg en forskrekkelig Guds vrede. Da blir det i sannhet "forferdelig å falle i den levende Guds hender" (Se Heb 10: 28-31). Alle mennesker er altså under synden, vreden og dommen, så lenge de ikke har søkt forlikelsen gjennom Kristus alene.

Noe ganske annet er det med dem som har søkt denne forlikelsen, og "er rettferdiggjort av tro", har gitt opp alt sitt eget strev, ja anser det for skrap. De er blitt overbevist om at de er fortapt, og har gitt Gud ære ved å fly til forløsningen i Kristus Jesus. De er da, av Gud selv, rettferdiggjort, frikjent fra alle sine synder, og ikledd Kristi rettferdighet. Og i ham er Gud fullkomment tilfredsstilt. Han er den som fullkomment har oppfylt loven, "drept fiendskapet", og på nytt utbredt den evige nåden over menneskene. Nå er det fred med Gud. Nå er det slutt på all vrede, slutt på all tilregnelse av synder. Nå er det bare vennskap, samfunn, nå den beste kledningen, nå gjøkalven, nå gledesmåltid, nå på nytt barneforholdet.

Den troende sjelen er ikke mer sin egen, må aldri mer selv gjøre regnskap for Gud. Det gjør han som er "for Guds åsyn for vår skyld". All den synd som den troende enda, ja daglig, faller i, er utsonet av Ham. Han er rettferdiggjort "av tro", og er alltid rettferdig - bare i "Den Elskede". Å, tenk for et vennskap! Gud er i seg selv den evige kjærligheten, og han ser nå på nytt sitt barn ikledd all den rettferdighet og velbehag som han i skapelsen selv hadde gitt menneskene. Ja det de nå er ikledd er ennå større, for det er selve Sønnens velbehag for Faderen. Nå ser Gud oss bare i ham som i all sin guddommelige fullkommenhet er for Guds åsyn for vår skyld. Da passer det ikke å tale, slik vi ofte hører, som om Gud på grunn av våre synder bare aller nådigst tåler oss. Nei, det er tvertimot slik Skriften lærer oss, at han ikke en gang tilregner oss syndene (kap. 4: 8), men ser oss bare i Kristus, og derfor rett og slett har sin "lyst" og sin "glede" i oss (Jes 62: 4-5). Vi er "Herrens elskede som skal bo trygt hos ham" (5Mos 33: 12). For vår rettferdighet i Guds øyne er ikke vårt, men Guds eget verk. Og Gud er alltid tilfreds med det han selv har gjort!

Så blir da det store spørsmålet bare dette: Er vår rettferdighet helt og holdent Kristi verk - eller består den også noe av vårt eget? Består den i noe vi selv er eller gjør, da er det ikke noe en kan stole på. Da er der straks "flekker og rynker". Men skjuler bruden seg bare i ham, Den Elskede, da er hun, slik Paulus uttrykker det, virkelig "uten flekk eller rynke eller noe slikt" (Ef 5: 27), og slik hun beskrives i Salomos høysang: "Alt er fagert ved deg, min kjæreste. Det er ikke noe lyte på deg". Slik må det jo også være, når Jesus selv kunne si: "Den som er badet, er jo helt ren". Og tenk da for en fred og samfunn vi har med Gud som er selve kjærligheten!

Her er det viktig at vi merker oss ordet "har" - "vi har fred med Gud". Paulus sier ikke: vi kjenner freden med Gud, men altså "vi har". Av sammenhengen det står i: "Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus", forstår vi at dette vi "har", det er noe vi har slått fast, om en sannhet utenfor oss, og som vi derfor i tro til Guds løfter må holde fast på. Og det blir en kamp, ofte under de største prøvelser, mens Gud kanskje for en tid skjuler seg for oss, og vi kan være i de bitreste anfektelser på grunn av synden. Loven anklager oss, samvittigheten dømmer oss skyldig, og djevelen skyter sine ildpiler i hjertet. Da er et slikt Guds samfunn og vennskap det vi minst av alt opplever - i oss selv! Dette er lidelser alle Guds barn helt sikkert vil måtte oppleve: at de ikke kjenner nåden i hjertet sitt, men bare mørke, tørke og død. Da er det om å gjøre at vi vet, og minner oss selv om, hva Gud har gjort, og løftene han har gitt oss. Og så må vi, som Abraham: "på Guds løfte tvilte han ikke i vantro, men ble sterk i sin tro, idet han gav Gud ære".

Her kunne noen tenke: Tidligere er det jo sagt at den striden vi har med Gud, den skal også føre til en salig fred og ro i samvittigheten. Hvordan kan det da være at det er det motsatte vi opplever, hvis vi virkelig eier denne freden med Gud? Det er viktig å få avklart et slikt spørsmål. Derfor vil vi gjerne gå litt nærmere inn på denne freden.

Først må vi da legge merke til at vår indre fred må være grunnet på et stort og salig forhold: at vi er under Guds nåde og vennskap. Men vissheten om dette må vi ha fra Guds urokkelige ord og løfter - altså totalt uavhengig av om vi kjenner noen stadfestelse på dette i hjertet vårt! Visst får vi også innimellom smake Guds velsignelse, når hans ord "kommer til oss", når han lar "fred komme over oss som en bekk" (Jes 66: 12) og gir sitt følbare vitnesbyrd i sjelen: "du er min". Men vi må aldri tro at en slik opplevelse av nåden alltid skal gis oss. Tvertimot er det et kjennetegn på hvordan Gud øver oss i troen, når han fullstendig kan skjule sin nåde, og lar oss oppleve det som om han ikke vil ha noe med oss å gjøre.

Hvordan skulle vi da ha fred? Jo, da er det om å gjøre at vi med en fast tro hele tiden holder oss til hva Gud, på tross av alt dette vi erfarer, har gitt og lovet oss i sin elskede Sønn. Vite og grunne på Skriftens ord om at Gud er trofast, at nådepakten er en "evig pakt" (Jes 55: 3, 54: 8), uansett hvordan det skifter i det vi føler og erfarer. Det er jo disse ordene som er "Guds kraft til frelse", som altså virker den frelsende tro - men også holder den i live ("han er troens opphavsmann og fullender" Heb 12: 2). På disse ord kan jeg tro at alle mine synder er forlatt, og at Gud er nådig mot meg. Da har jeg en mektig og salig fred i sjelen. Da taler jeg med Gud som med en forsonet og glad far. Da skjelver jeg ikke for dommen og evigheten, men er blitt overbevist om at min fred skal bli fullkommen, når jeg får se ham som skal komme i skyen på samme måte som han fór opp - med sine sår som han hadde vist disiplene sine, så de gikk fra tvil til visshet og fred (Joh 20: 19-20). En slik fred har vi bare i at vi "er rettferdiggjort av tro".

Både vår rettferdighet og vår fred skal vi altså bare ha ved tro.

Denne freden på grunn av Kristi sår, er et sterkt tegn på en forsonet tilstand. Men når Herren kommer igjen, skal de samme sårene føre en rystelse over alle dem som ikke er forsonet med ham. "De skal se hen til ham som de har gjennomstunget". Da skal de fly fra hans åsyn og be om at fjellene

skal falle over dem og skjule dem. Noe av dette opplever disse ofte allerede her i livet. Det er et tegn på hvordan det står til med sjelen. Luther sier: "En sannferdig og god samvittighet har fred når Gud er nær, men skjelver når Gud synes fjern". Den troende blir trøstet når Kristus åpenbarer seg. Men da blir den ufrelste uroet. Guds barn sier: når jeg kan tro at det er sant, alt det som er skrevet om Kristus, da er jeg trøstet. Den ufrelste, derimot, uroes nettopp ved tanken på om det var sant, alt det Skriften inneholder om Kristus.

Legg nøye merke til dette tegnet! Det forteller sannheten om ditt forhold til Gud og til dine synder. Det vitner om det er så at du har inngått forlik med dommeren, om du har din daglige plass ved nådestolen og tar dine synder fram der for at de kan bli tilgitt. Eller om du tvertimot holder deg unna Gud, og ikke taler med ham om syndene dine. Det stod ikke godt til med David, da han "tidde", og ikke bekjente sine synder for Gud (Sal 32: 3-4). Når han derimot bekjente sine synder, og fikk forlatelse, da fikk han en fred så han kunne synges i hjertelig glede: "Salig er den som har fått sin overtredelse forlatt og sin synd skjult" (v. 1). Han sier: "Jeg bekjente min synd for deg og skjulte ikke min skyld. Jeg sa: Jeg vil bekjenne mine misgjerninger for Herren! - Og du tok bort min syndeskyld. Sela. Derfor, la hver from be til deg den tid du er å finne. Visselig, når store vannflommer kommer, til ham skal de ikke nå" (v. 5-6). Dermed forkynner han at de hellige ikke er fri for synd, men at deres fred bare består i at de bekjenner syndene sine, og får tilgivelse.

Slik er altså fred i samvittigheten avhengig av om vi har fått forlatelse for syndene. Mens derimot en stadig redsel for Gud vitner om en uforsonet tilstand. Men det må ikke oppfattes som at all uro og frykt overfor Gud vitner om en slik tilstand. Både Davids salmer og alle de helliges historie vitner klart om at Gud kan bekymre og forskrekke sine hellige, så de ikke opplever noe som helst annet enn at Gud er vred på dem. Da skjelver de virkelig, og deres "hjerter stønner så de må skrike ut" (Sal 38: 9). Men legg merke til forskjellen: dette er ikke deres egentlige liv. Det er noe som inntreffer, men går over. Deres egentlige liv er fred og et fortrolig samfunn med Gud (Sal 97: 11). Paulus sier: "Åndens attrå er liv og fred" (Rom 8: 6). Og i 8: 15 sier han: "Dere fikk jo ikke trelldommens ånd, så dere igjen skulle frykte. Men dere fikk barnekårets Ånd som gjør at vi roper: Abba, far!" Men dels etter store Guds prøvelser, dels på grunn av synden som ennå henger fast ved oss, og svakheten i troen, så skjer det at også de hellige av og til skjelver*. Dette er da ikke tegn på noe fundamentalt galt, når vårt liv samlet sett er et liv i forsoningen og troen. Tvert imot ville det være et betenkelig tegn, om troen og freden aldri skulle ristes gjennom slike ting vi just har nevnt. De helliges historie er ikke slik.

[* Men i tillegg finner vi også, her og der, noen mennesker som aldri synes å få fred. De går der uten noen som helst erfaring av livet med Gud. Noen også med en undefinerbar engstelse. Dette på tross av at de synes å ha søkt rettferdighet og fred, bare gjennom troen. En slik tilstand kan ha sin grunn i en eller annen fysisk eller psykisk sykdom i legemet.]

Det er noe ganske annet når sannheten er at mennesket egentlig lever et liv fjernt fra Gud, og i frykt ved tanken på dommen. Dette vitner om en falsk, uforsonet ånd. Dette er grunnen til at "de ugudelige er som det opprørte hav. Det kan ikke være stille. Det er ingen fred" (Jes 57: 20-21). Av disse sover de fleste så tungt, bedratt i en falsk fred, slik Job skildrer det: "de synger til tromme og sitar, og gleder seg ved fløytens låt. De lever sine dager i lykke, og i et øyeblikk farer de ned i dødsriket" (sv: til dødsriket fara de i frid) (21: 12-13). Andre, derimot, er klar over sin uforsonete tilstand, og er urolig i sin ånd, eller har en skjult anelse om den dommen som hviler over dem. Et slikt menneske kan f. eks. kaste seg inn i gode gjerninger, enkeltvis eller gjennom organisasjoner, eller til og med i bønn og bibellesing. Men tanken på dommens dag og evigheten uroer dem alltid på nytt. De kan aldri bli overbevist om at det ikke fremdeles mangler noe for at de kan bli frelst. Men de håper at det skal rette på seg. At de skal finne fred slik de har det.

Mange omtolker Guds bud og krav så de blir mulige å oppfylle, og regner med at da er alt i orden. Slik svever sjelen deres på det stormende havets bølger, opp og ned. Det er alt sammen som Gud selv sier: "Det er ingen fred". Når de plutselig opplever at Herren er nær, kanskje gjennom åpenbare straffedommer fra Gud, eller de ser døden kreve sine ofre, da skjelver de. Slik var det også med fiskeren fra Betsaida (Luk 5). Han kunne tie om sine synder, så lenge Herren bare forkynte fra båten hans. Men den dagen Herren viste seg i sin allmakt, i den store fiskefangsten, da så Simon hvem denne Herren var som stod overfor ham. Da falt han ned for Jesu knær og sa: "Herre, gå fra meg, for jeg er en syndig mann!" Slik er det med de fleste mennesker. De synes å ha fred, men bare så lenge de ikke opplever at Gud uroer dem. På et øyeblikk er det slutt på freden deres, når Herren er nær.

Måtte hver eneste én i hjertets oppriktighet spørre seg selv innfor Herren: Har jeg fred med Gud? Har jeg søkt, og funnet forsoning? Kan jeg her og nå møte Dommeren? Er min egentlige tilstand slik at jeg har mest fred når Gud synes å være nær meg, og at jeg merker tvilen når jeg savner hans nærvær? Eller er det heller slik at jeg har mer fred så lenge jeg kan skyve fra meg slike spørsmål som Gud og evigheten? Slik kan du vite hvordan det står til med samvittigheten din.

Nå har vi kanskje sett forskjellen på de troendes mer tilfeldige anfektelser, og uroen hos en som er uten livet med Gud. Men gjennom denne teksten vår må vi alltid huske den sannheten at det er bare når vi "er rettfærdiggjort ved troen" at vi har en sann fred i sjelen. Det er to hovedårsaker til at menneskene ikke har fred med Gud. Vi nevner det på nytt: Noen lever ubotferdige. De vil ikke tale ut med Gud om sine synder, men vil leve i urettferdighet. Andre vil nok søke Guds nåde og fred, men finner den aldri. Og grunnen er at de ikke søker den "ved troen", men gjennom sitt eget strev med å omvende seg - som aldri kan bli fullkomment. Da går det som noen vitner om: "Jeg falt, stod opp, men falt på nytt. Jeg gjorde det jeg før hadde skydd, og kjøpte dyrt min kortvarige fred med en langvarig kamp".

Hvis du søker og bare venter på noe godt som du selv skal oppleve, - om det så er noe så rett som en riktig anger og tørst etter nåde, et åndelig liv i sjelen - og ikke gir opp alt sammen, og kommer som en "ugudelig" og "død", og får ta imot alt i Kristus alene - da vil du aldri få den rette freden i sjelen. Bare den som gir opp alt han selv er og kan, og anser seg for tapt, og så fester sin tro bare til det som er fullkomment: Kristi verk for oss. Bare den har fred. Det er å være rettfærdiggjort "av tro", - gjennom en annen. Dette vil Paulus understreke, når han ikke bare sier at vi er blitt rettfærdiggjort av tro, og derfor har fred med Gud, men også føyer til:

"Ved vår Herre Jesus Kristus". Det er ikke på grunn av noe som helst godt i eller av oss selv, at vi har fred med Gud, evig nåde, og Skaperens vennskap. Det har vi bare gjennom, eller "ved vår Herre Jesus Kristus". Uttrykket "ved" viser til en mellommann, en stedfortreder. Og det er viktig å holde klart for seg den situasjonen vi har når en mellommann, en stedfortreder opptrer på våre vegne. Vår Herre Kristus er "mellommannen mellom Gud og mennesker" (1Tim 2: 5). Det var bare han som kunne inngå fred mellom Gud, som er hellig, og menneskene som er fulle av synd. Uten mellommann kan ikke en hellig Gud ha vennskap og samfunn, og en pakt med syndige mennesker.

Fra skapelsen av har Gud hatt tre pakter med menneskene, eller tre veier for menneskene til frelse og samfunn med ham. Den første pakten mennesket levde under med Gud, var det åpne samfunnet mellom Gud og mennesket, slik det var skapt av Gud, før det falt, fullstendig rent og uten synd. Den andre var lovens pakt. Og den tredje var nådepakten. For den første pakten behøvdes ingen mellommann eller stedfortreder, for menneskene var rene, uskyldige. De kunne selv oppfylle Guds vilje, og kunne tale åpent med Skaperen i fortrolig samfunn.

Under den andre pakten ble menneskene gitt en mellommann, men ikke til soning for overtredelsene. Bare som en ombudsmann mellom Gud og folket. Moses hadde ikke det som var

nødvendig, den rettferdighet som loven krevde. Men han bar fram ord fra Gud til folket, og fra folket til Gud. Under den tredje pakten, nådepakten, er Jesus Kristus en sann mellommann til vår forsoning. En mellommann som ved sin fullkomne oppfyllelse av loven grunnla en evig fred mellom Gud og menneskene. "Han er vår fred" (Jes 2: 14). Han er mellommannen og fredsstifteren mellom Gud og menneskene. Det var ved denne "store yppersteprest" Gud "forlikte alle ting med seg selv da han gjorde fred ved hans blod på korset, - ved ham, enten det er de som er på jorden, eller de som er i himlene". Bare gjennom ham kunne syndere komme fram for den hellige Gud, få forlatelse, bli rettferdiggjort og dermed Guds elskede barn. Det er dette som heter å "ha fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus".

At det er utelukkende gjennom ham og i ham vi har fred med Gud, det er det helt avgjørende som vår tro og vårt sinn må være opptatt med. Både det å få bli i troen, og det å ha fred med Gud, avhenger av dette. Som sagt tidligere: om nåden og rettferdigheten til en viss grad skulle være avhengig av noe mennesket kunne bidra med, om enn aldri så lite, så ville det straks være noe ustadig, noe som vaklet, som en ikke kunne stole på. Derfor har apostelen her to ganger på rad minnet oss om at det er bare ved vår Herre Jesus Kristus vi har denne fred med Gud. Nå tilføyer han på nytt:

Ved ham har vi også ved troen fått adgang til denne nåde som vi står i. Med disse ordene fortsetter Paulus å forklare det han sa i det første verset. Sammenhengen er: nå har vi fred med Gud gjennom/ved vår Herre Jesus Kristus. For ved ham har vi fått adgang til denne nåde som vi står i. Forklaringen på at vi har "fred med Gud", er altså at vi har fått adgang til en nådestand, et nåderike. Og denne adgangen til nåderiket har vi fått ved troen. Vi fikk den fra første stund vi trodde, tok vår tilflukt til Kristus, og så lenge vi blir værende i en slik tro. Det rettferdiggjorte menneskets nådestand, eller liv under nåden, er da en stor, sammenhengende helhet: Når det gjelder dens begynnelse sier altså Paulus: "vi har fått adgang". Når det gjelder fortsettelsen, i nådestanden her i livet, sier han: "Vi har fred med Gud". Og når det gjelder nådestanden etter dette liv, sier han: "Og vi roser oss av håp om Guds herlighet".

Ordet "adgang til denne nåde", er et ord som er fullt av himmelsk trøst for fattige syndere. Skriften lærer at vi har en vedvarende, en evig adgang til denne nåden. Paulus sier andre steder: "Gjennom ham har vi adgang til Faderen" (Ef 2: 18, 3: 12). Og i Heb 10: 19-20 kaller han det "frimodighet i Jesu blod, til å gå inn i helligdommen. Til den har han innviet for oss en ny og levende vei gjennom forhenget, det er hans kjød". Å, for en evig trøst dette er, at denne adgangen, denne frimodighet til å gå inn i helligdommen, denne nye og levende veien gjennom forhenget, alltid står åpen for oss! Det er dette som er trøsten i alt som skjer, hva jeg så enn måtte oppdage var galt med meg. Ja, om jeg så skulle oppdage at jeg til nå ikke har hatt den rette tro, men vært bedratt og falsk, som Judas eller trollmannen. Også han, som "lå i bitterhets galle og i urettferdighets lenker" hadde adgang til nåden. For Peter sa til ham: "Omvend deg - og be Herren om at kanskje ditt hjertes tanke måtte bli deg tilgitt!" (Apg 8). Også den som var "lunken", og som Herren talte så hardt til: "jeg vil spy deg ut av min munn", hadde likevel adgang til nåden. For Herren føyde til: "jeg råder deg at du kjøper av meg: Gull" ... osv.

Så lenge det ennå heter idag er det altså hjelp å få, fordi vi alltid har adgang til nåden. Idag kan vi begynne å søke til denne nåden. Fordi vi har denne adgangen, formaner apostelen oss: "La oss derfor med frimodighet tre fram for nådens trone, for at vi kan få miskunn, og finne nåde til hjelp i rette tid" (Heb 4: 16). Grunnen til alt dette er at denne adgang har vi bare "ved vår Herre Jesus Kristus", en yppersteprest som kan ha medlidenhet med våre svakheter (v. 14-15), en "yppersteprest til evig tid" (Heb 6: 20). "Han har et prestedømme som ikke kan forandres, fordi han blir ved til evig tid. Derfor kan han også fullkomment frelse dem som kommer til Gud ved ham, da han alltid lever til å gå i

forbønn for dem" (Heb 7: 24-25). At vi ved troen til enhver tid kan forbli i nåden, er dels fordi vi har denne vedvarende adgangen, dels fordi vi har nåden bare "ved vår Herre Jesus Kristus". Dette sier Paulus noe om gjennom de knappe ordene som nå følger:

Som vi står i - "denne nåde som vi står i". Dette korte uttrykket betyr egentlig "stå fast", "bli stående" (se 1Kor 15: 1, 2Kor 1: 24, Ef 6: 13, 1 Pet 5: 12, Joh 8: 44). At vi ved troen til enhver tid kan "stå", eller "bli stående", i nåden, det har jo sin grunn i hvor fast selve nåden er. Og den har igjen, som vi nylig sa, sin grunn i at vi har den bare "ved vår Herre Jesus Kristus". Hvis det var slik at nåden og rettferdigheten innfor Gud i noen som helst grad var avhengig av noe i eller av oss, da eide vi ikke lenger noen nådestand, ikke mer en "evig" nådepakt. Nei, vi ville ikke et øyeblikk være under Guds nåde - fordi vi aldri et øyeblikk er uten synd, eller er fullkommen overfor loven.

Legg nøye merke til dette! Var det slik at vi hadde Guds vennskap bare de gangene vi selv er mer kristelige og mindre skyldige til straff, men var derimot utenfor nåden når vi hadde syndet og falt, da måtte jo rettferdigheten være noe vi kunne oppnå gjennom loven. Nei, slik kan det ikke være. For hvis det var slik, og vi på et eller annet tidspunkt hadde oppnådd rettferdighet ved loven, så måtte vi jo på det tidspunkt være fullkomne etter loven. Vi måtte da være så fullkomne i hjertets kjærlighet til Gud og vår neste som loven krever. Men Paulus har jo gjennom de tre første kapitlene nettopp bevist at det ikke finnes ett eneste menneske på jorden som er rettferdig overfor loven.

Den tanken at vi i oss selv, når vi lever et best mulig kristelig liv, skulle behage Gud, men miste hans nåde når det går dårligere med vår kristendom, er den groveste villfarelse. For sannheten er at vi ikke et eneste øyeblikk er så hellige at vi kan behage ham, om han så på oss. Derfor må vi særdeles sterkt fastholde at Kristus ene og alene er vår rettferdighet innfor Faderen. At han "for vår skyld" fullkomment oppfylte alt det loven noen gang krever, og til slutt, i sin død, helt og holdent drepte fiendskapet, så vi fikk en evig fred hos Gud, slik Paulus sier det i Ef 2: 14, 16: "Han er vår fred - og har drept fiendskapet på korset". Krysostomus sier til dette: "Det kan ikke sies mer ettertrykkelig. Han sier ikke bare borttatt, eller oppløst, men det som er ennå mer ettertrykkelig: drept, eller avlivet, slik at det aldri mer kan komme til live igjen".

Så er det da slutt på Guds vrede for syndens skyld, - over dem som tror!

Den kjærlige fars vrede, som vi opplever når han oppdrar, riser og tukter oss for våre synder, må ikke forville noen. Den vreden er full av nåde. Det vi nå har talt om, er en vrede som gjør at han fordømmer og forkaster synderen. Denne vreden eksisterer ikke mer for dem som er i Kristus Jesus, som Paulus også uttrykkelig sier det i Rom 8: 1. Vi lover og priser evindeligg den velsignede Herrens navn, for dette. Alle som "er rettferdiggjort av tro", og blir værende i denne tro, har en evig fred hos Gud, et evig vennskap. Denne troen virker sannelig et herlig Guds verk i sjelen. Den gjør oss til nye mennesker, vi får Den Hellige Ånd, og den virker at vi angrer synden, elsker rettferdigheten og begynner å leve livet på en ny måte. Men det er ikke noe av dette som gjør at vi "står i" denne nåden, eller blir værende i samfunn med Gud. Grunnen er bare at vi ved troen er ikledd Kristus. Bare dette at Kristus i vårt sted står rettferdig innfor Faderen. Derfor er det bare ved troen på ham vi blir stående i nåden, i samfunn med Gud.

Peter formaner oss til å strebe etter troens frukter, og sier at gjennom disse "gjør vi vårt kall og utvelgelse fast" (2Pet 1: 10). Med dette mener han at vi gjør vårt kall og utvelgelse fast - for oss selv, gjennom disse vitnesbyrd om at vår tro er ekte (se 1Joh 3: 18-19). Men selve nådestanden hos Gud har vi bare gjennom Jesus Kristus. Dette taler våre kirkefedre så klart om i Konkordieformelen: "Det betyr ikke at det bare er i begynnelsen av vårt kristenliv, at troen holder seg til rettferdigheten og saligheten, og at så disse gjerningene etter hvert skulle være det som skulle bevare (conservare) troen og den rettferdigheten og saligheten vi hadde mottatt. Men for at vi skulle få en god

stadfestelse, ikke bare på at vi hadde mottatt rettferdigheten og saligheten, men også at vi får beholde den, så sier Paulus i Rom 5 klart at det er bare ved troen vi ikke bare er kommet inn under nåden, men også at vi får stå i nåden og roser oss av håp om Guds herlighet hjemme i himmelen. Han sier mao. at både begynnelsen, fortsettelsen og slutten får vi altså bare ved troen".

Så er da denne store og trøsterike sannheten viss, og bekreftet fra Skriften: Ingen fall eller skrøpeligheter, ingen skifting fra lysere til mørkere tilstand, kan oppheve eller rokke ved vår nådestand, - så lenge vi lever i troen på Kristus og ikke helt faller fra ham. Nei, all synd som kan tenkes å ramme oss gjennom livet, skal bli utslettet og oppveid i det guddommelige nåderiket, det som ble grunnlagt ved nådepakten i Kristus. Alt skal bli utslettet av den evige ypperstepresten. Det var jo for alle våre misgjerninger at han med sitt eget blod gikk inn i himmelen, for at han skulle være vår talsmann hos Faderen, som Johannes sier: "Mine barn! Dette skriver jeg til dere for at dere ikke skal synde. Og hvis noen synder, har vi en talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, Den Rettferdige". Denne talsmannen, og denne nådepakten, er sterkere enn alt det som kan tenkes å inntreffe gjennom hele vårt liv.

Når de troende opplever at Åndens lys åpenbarer all slags synd i deres liv, og anklager dem, da kan troen bli satt på mange og store prøver. Én er slått over ende i store fristelser. Nå kjenner han forferdelige anklager i samvittigheten, og sukker: jeg har hatt et åpenbart fall. Jeg er falt ut av nåden. En annen klager under stadig press av fristelser: hjertet mitt er falskt. Det elsker jo synden. Det er vaklende og svakt. Jeg er ikke på vakt som jeg burde være, osv. En tredje opplever en langvarig tørkeperiode. Innvortes kjenner han seg død, som om han sover. Han sukker og vet ikke hvordan han skal bli virkelig åndelig våken og gudfryktig. All den synd og fordervelse vi har arvet fra Adam, blir vi virkelig kjent med når Ånden kaster lys over det, og anklager.

Er det virkelig sant at all denne elendigheten helt kan bli skjult av nåden? Nei, hvis nåden var det aller minste avhengig av noe hos oss, da var det umulig. Men nå vil det vise seg om du tror disse ordene som sier at vi står i nåden - bare "ved vår Herre Jesus Kristus". Tviler du på at all denne elendigheten du hadde med deg til nådestolen, kan bli skjult av nåden? Da må jo din tro, i alle fall til en viss grad, være grunnnet på noe du kan bidra med selv, og som du nå ser vakler på grunn av dine synder. Eller også må du mene at Guds Sønn ikke er noen fullkommen frelser og talsmann i Faderens øyne.

Nå er vi ved et særdeles viktig punkt: Hvor viktig det er å holde fast på disse ordene: "ved Jesus Kristus", og skrive dypt inn i hjertet denne sannheten at vår rettferdighet og fred hos Gud har vi bare i ham som er for Guds åsyn - for vår skyld. Hvis ikke, da er det forkastelig og løgn, alt det Skriften vitner om disse ting. Hvis rettferdigheten i aldri så liten grad skulle kunne oppnås gjennom loven, "da er altså Kristus død uten grunn" (Gal 2: 21). "For dersom de som holder seg til loven, er arvinger, da er troen blitt unyttig, og løftet satt ut av kraft" (Rom 4: 14). Så har vi da i sannhet en evig nåde hos Gud, - hvis vi har den bare "ved vår Herre Jesus Kristus".

Og vi roser oss av håp om Guds herlighet. Dette er nå den andre store hovedhensikten som uvilkårlig følger av den første. Vi er blitt rettferdiggjort av tro og har fred med Gud, fordi vi har samfunn med ham som er himmelens og jordens Skaper og Konge, og er hans barn. Da er det både helt naturlig og selvsagt at vi er hans arvinger, og skal innta det riket som er beredt oss fra verden ble til. Vi skal oppleve den herlighet og salighet som Gud i begynnelsen skapte menneskene til. Nå har han gjenløst oss så dyrt, og forbereder oss med sin Ånd til denne arven. "Er vi barn, da er vi også arvinger. Vi er Guds arvinger og Kristi medarvinger" sier Paulus i Rom 8: 17. Det tales egentlig lite i Skriften om denne arven, den evige herligheten. Mens det derimot tales mye om hvordan vi kommer til nåden, og blir bevart i den. Og grunnen er uten tvil nettopp den, at denne arven er en helt naturlig følge av

at vi har fått nådelivet. En annen grunn er nok at ingen mennesker på jord har opplevd den evige herligheten. Derfor kan heller ikke tanker eller ord skildre den herlighet Gud skal gi oss når han en gang feirer Lammets bryllup, og lar sine venner få oppleve den fullkomne gleden. Den herligheten "som intet øye har sett og intet øre hørt, og det som ikke oppkom i noe menneskes hjerte".

Og vi roser oss av håp om Guds herlighet. Han sier vi roser oss av håpet. Han sier ikke bare at "vi har det håp", men at vi roser oss av det. Ordet betyr at vi har en triumferende visshet i vårt håp. En visshet som også gjør oss så glade og salige at vi ikke kan tie om dette, men synger og vitner om hvor lykkelige vi er, som har fått denne nåden og skal få oppleve Guds herlighet. Og denne vår ros bygger bare på Gud, på det Gud har gjort og på hans ord. Det er altså det motsatte av den ros, eller ære, Paulus taler om i Rom 3: 23, 27, som gjaldt kjødet, vår egen verdighet. Den ros det nå tales om, har sin grunn i at vi er blitt rettferdiggjort ved troen på ham som døde og oppstod for oss. Derfor er det både en rett og kristelig ros, for i den gir vi Gud ære. Ikke noe menneske har selv noe å rose seg av (Jer 9: 23-24, Ef 2: 9). "Ved Herren skal de få sin rett, og av ham skal de rose seg, hele Israels ætt" (Jes 45: 25).

Den som aldri roser seg av ham, av den nåde og frelse som er Guds eget verk, han ærer ikke Gud, men oppfører seg tvertimot som om han ville si: jeg vet ikke sikkert om en kan stole på det Gud har gjort og sagt. Jeg er ikke helt sikker på om Kristus er en fullkommen mellommann, om hans blod renses fra alle synder, så vi kan være velbehagelige for Gud. Jeg vet ikke om det er til å stole på at Gud til slutt skal gi oss sin herlighet. Med sin uvisshet gir dessverre også troende mennesker uttrykk for samme tvil om Guds verk, når deres tro er så svak at de ikke roser seg i Herren. Men vi bør i alle fall forstå at en slik uvisshet ikke gir Gud ære.

Men den som har gitt opp alt sitt eget, og nå bare setter sin lit til "ham som rettferdiggjør den ugudelige" - et slikt menneske ser ingen grunn til å leve i det uvisse og la være å tale om det som bare Gud har æren av: Guds nådegjerninger, som har gjort ham til Guds barn og arving til den evige herlighet. Kristus sier: "Gled dere over at navnene deres er innskrevet i himmelen!". "Vi roser oss", leser vi:

av håp om Guds herlighet. Dette uttrykket kan bety både den herlighet Gud selv har, og den herlighet han skal gi sine troende. Men dette er jo egentlig en og samme herlighet. Gud skal virkelig gi oss av sin egen herlighet, slik Kristus sa det: "den herlighet som du har gitt meg, har jeg gitt dem, for at de skal være ett, likesom vi er ett, jeg i dem og du i meg, for at de skal være fullkommet til ett" osv. "Far, jeg vil at de som du har gitt meg, skal være hos meg der jeg er, forat de skal se min herlighet, som du har gitt meg" osv. (Joh 17: 22-24). Er det noen mennesketanke som kan fatte alt det slike ord innebærer? Og at dette gjelder alle troende, helt til verdens ende, det sier Herren uttrykkelig i v. 20: "Jeg ber ikke bare for disse (apostlene), men også for dem som ved deres ord kommer til tro på meg, at de alle må være ett, likesom du, Far, i meg, og jeg i deg". Og så følger disse Herrens ord om at "den herlighet som du har gitt meg, har jeg gitt dem". Hvem kan da fatte høyde og dybde i den herligheten Gud skal gi oss? Johannes sier at han ikke kan fatte det: "Mine kjære, nå er vi Guds barn, og det er ennå ikke åpenbart hva vi skal bli! Vi vet at når Han åpenbares, da skal vi se ham som Han er".

Her må vi legge nøye merke til at når han sier at de roser seg av håpet om Guds herlighet, så uttaler Paulus dette før han har begynt å tale et eneste ord om helliggjørelse og gode gjerninger. Han viser at dette håpet grunner de ikke på helliggjørelsen, som følger av troen. Men sier at når "vi er rettferdiggjort av tro", så har vi straks både fred med Gud og håp om Guds herlighet. Nådebarna har (naturligvis) sin arv i himmelen straks de er født på ny. Det er jo denne arven de er født til. Vi ser også at de som den første pinsedagen fikk troen ved å høre Peters forkynnelse, straks deltok i det kristne

samfunn i hjemmene hvor de "brøt brødet og holdt måltid med fryd og hjertets enfold" (Apg 2). Det samme leser vi om den etiopiske hoffmannen, og fangevokteren i Filippi.

Straks de hadde kommet til troen, kunne de fryde seg. De behøvde ikke først oppleve at de modnet i nåden, eller se fruktene som skal komme av troen. De hadde fått et frelst og glad hjerte, straks de hadde hørt forkynnelsen om den nåden de eide i Kristus. Og et slikt hjerte som lever på Guds nåde i Kristus Jesus, kan ingen ha uten at de tror de har nåden her i livet, og herligheten i himmelen. For hvis vi ikke skulle tro vi fikk herligheten i himmelen, hva skulle så nåden her i livet tjene til? Riktignok kunne vi gjennom Åndens frukter få større visshet om at vår tro var ekte (som apostelen tenker på i 2Pet 1: 10-11), men selve troen og håpet må allerede før det kommer noen frukt, være grunnet utelukkende på akkurat det som Gud har lovet, dvs. ikke bare syndenes forlatelse, men også evig liv.

Må vi så alle vokte oss for den farlige villfarelsen, at et troende Guds barn ikke straks skulle være ferdig til å gå like inn i himmelen, men først måtte modnes i nåden og ha noen Åndens frukter. For det er en falsk og farlig oppfatning. Riktignok kan en slik modning føre til et større mål av herlighet, en større glans, som Skriften taler om noen steder (1Kor 15: 41-42, Dan 12: 3). Men selve riket, barneretten og arven, har vi bare ved troen alene. Og om vi så opplevde hundre år i nådens oppfostring og tilvekst, så ville vi med det ikke ha noe som helst større håp om Guds herlighet. I samme øyeblikk en synder kommer til troen og nåden, er han kledd i bryllupsklærne og kan gå inn i herligheten. Røveren på korset, og apostelen Johannes som hadde levd hele livet sitt i Kristi tjeneste, fikk begge - av samme nåde - det evige livs gave. I Kolosser-brevets tredje kapittel aner vi litt av tilstanden i denne menigheten, når vi ser hvor alvorlige formaninger Paulus mente de trengte. Likevel oppfordrer han dem i det første kapitlet i samme brev til "med glede å takke Faderen som gjorde dem skikket til å få del i de helliges arv i lyset".

Slik følger da håpet om frelse og Guds herlighet allerede med nåden, når troen fødes. Akkurat som en jordisk arverett bare beror på en fødsel. Måtte vi da ikke bare være fornøyd med å eie, men også "rose oss" av dette veldige håpet! Da gir vi Gud ære, og samtidig styrkes all vår åndelige kraft i striden. "Frelsens hjelm" er et viktig våpen (Ef 6: 17). Vi kommer nok ikke bare til å oppleve at vi blir trøtte i livets motgang, men også å få mange sår, mange glødende piler, så sant vi virkelig kjemper striden for kronen. Da er det sannelig nødvendig at vi oppliver og styrker vår Ånd med håpet om Guds herlighet og evig liv. Sløres blikket ditt på det salige målet, den herlige kronen? Skynd deg da straks til de store, evige grunnvollene for det salige håpet! Gud er trofast og allmektig, derfor skal vårt håp ikke gjøres til skamme.

Får bare løftene i Skriften øke din tro, da ser du straks hvor umåtelig rik og salig du er. Se på alt det Gud har gjort fra verden ble skapt, og spør deg selv om det kunne være mulig at Gud ikke hadde noe større mål med å skape menneskene, enn at de etter en tids lidelse på jorden, til sist skulle bli til ingenting! Bare menneskesjelens evner er nok til å overbevise deg om noe annet. Og videre: skulle Gud ha gitt sin Sønn i en blodig martyrdød - bare for noe timelig godt? Har Gud sendt sin Ånd i våre hjerter for først å knuse oss, og deretter trøste og helliggjøre oss, har han gitt oss korset og all den tukt vi hver dag behøver - og fremdeles kan du være usikker på hva alt dette er forberedelser til? Til slutt: Gud har gitt oss alle løfter om evig liv, og så skulle han til slutt bedra oss? "Herre, øk vår tro!" Det er bønnen vi trenger å be for at vi "like til enden kan holde fast ved frimodigheten og det håp vi roser oss av".